

Frumvarp til laga

um breyting á lögum um almannatryggingar, nr. 117/20. desember 1993, með síðari breytingum.

(Lagt fyrir Alþingi á 126. löggjafarþingi 2000–2001.)

1. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 17. gr. laganna:

- a. Við 2. mgr. bætist nýr málslíður er orðast svo: Ef $\frac{2}{3}$ tekna þess hjóna sem ellilífeyris nýtur nema lægri fjárhæð en 300.000 kr. á ári skal, þrátt fyrir ákvæði 2. málsl., aldrei greiða því lægri tekjutryggingu en nemur því sem á vantar að $\frac{2}{3}$ tekna þess nái þeirri fjárhæð.
- b. Við 3. mgr. bætist nýr málslíður er orðast svo: Ef $\frac{2}{3}$ tekna annars hvors hjónanna nema lægri fjárhæð en 300.000 kr. á ári skal, þrátt fyrir ákvæði 2. málsl., aldrei greiða því lægri tekjutryggingu en nemur því sem á vantar að $\frac{2}{3}$ tekna þess nái þeirri fjárhæð.
- c. 2. málsl. 7. mgr. orðast svo: Ef $\frac{2}{3}$ tekna annars hvors hjóna nema lægri fjárhæð en 300.000 kr. á ári skal, þrátt fyrir ákvæði 1. málsl., aldrei greiða því lægri tekjutryggingu en nemur því sem á vantar að $\frac{2}{3}$ tekna þess nái þeirri fjárhæð.

2. gr.

Lög þessi öðlast gildi 1. apríl 2001.

Ákvæði til bráðabirgða.

I.

Þeir ellilífeyrisþegar, sem 2., 3. og 7. mgr. 17. gr. laga nr. 117/1993, með síðari breytingum, hafa átt við tímabilið 1. janúar 2001 til 31. mars 2001 skulu eiga rétt á greiðslum á tekjutryggingu ellilífeyris sem reiknast á þann hátt sem greinir í 1. gr. laga þessara. Frá tekjutryggingu reiknaðri með þessum hætti skulu dragast þær greiðslur tekjutryggingar sem viðkomandi ellilífeyrisþegi hefur þegar fengið. Greiðslurnar skulu bera 5,5% ársvexti frá þeim degi er lífeyrisþeginn fyrst gat átt rétt á að fá greiðslu samkvæmt ákvæðum laga nr. 117/1993 um það efni. Vextir skulu greiðast þó að ekki hafi legið fyrir umsókn um tekjutryggingu frá viðkomandi lífeyrisþega.

II.

Tryggingastofnun ríkisins skal hafa frumkvæði að greiðslum samkvæmt bráðabirgða-ákvæði I í þeim tilvikum þar sem hún hefur í höndum umsóknir frá lífeyrisþegum og upplýsingar sem duga til að reikna út fjárhæðirnar sem greiða skal. Liggi fyrir umsóknir án nægilegra upplýsinga skal Tryggingastofnun ríkisins beina áskorun til viðkomandi lífeyrisþega um að bæta þar úr innan hæfilegs frests sem stofnunin ákveður. Miðað skal við að allar greiðslur sem stofnunin getur sjálf reiknað án atbeina lífeyrisþega hafi átt sér stað fyrir 1. maí 2001.

III.

Þeir ellilífeyrisþegar sem telja sig eiga rétt á tekjutryggingu skv. 1. gr. laga þessara, en hafa ekki sótt um fyrir umrætt tímabil, geta sótt um tekjutryggingu sér til handa og skulu þeir þá fá úrlausn í samræmi við reglur þessa bráðabirgðaákvæðis að því tilskildu að sótt sé um fyrir 1. júlí 2001. Eftir þann dag gilda ákvæði 48. gr. laga nr. 117/1993 um allar nýjar umsóknir um lífeyrisgreiðslur.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Með frumvarpi þessu eru lagðar til breytingar á lögum um almannatryggingar, nr. 117/1993.

Hinn 19. desember 2000 kvað Hæstiréttur Íslands upp dóm í málinu nr. 125/2000: Tryggingastofnun ríkisins gegn Öryrkjabandalagi Íslands og gagnsök.

Hinn 22. desember 2000 ákvað ríkisstjórnin að skipa sérstakan starfshóp til að greina með sem nákvæmustum hætti hvaða leiðir væru færar til að bregðast við dómi Hæstaréttar og semja drög að frumvarpi til laga um breyting á lögum um almannatryggingar sem stefnt skyldi að því að lögfesta svo fljótt sem verða mætti. Starfshópurinn skilaði skýrslu sinni til forsætisráðherra 7. janúar 2001. Frumvarp til laga um breyting á lögum um almannatryggingar sem byggt var á tillögu starfshópsins var lögfest hinn 24. janúar 2001 sem lög nr. 3/2001.

Frumvarp það sem hér er lagt fram kveður á um að ellilífeyrisþegum verði tryggð sömu réttindi og örorkulífeyrisþegum voru tryggð með lögum nr. 3/2001, en eins og fram kom í greinargerð og fylgiskjölum með frumvarpi að þeim lögum var ekki litið svo á að dómur Hæstaréttar í málinu nr. 125/2000 ætti beint við um ellilífeyrisþega. Þrátt fyrir það telur ríkisstjórnin að til framtíðar eigi sömu efnisrök við um réttindi ellilífeyrisþega og öryrkja að þessu leyti. Einnig hafa fulltrúar Landssambands eldri borgara og Félags eldri borgara í Reykjavík lýst þeim sjónarmiðum sínum á fundum með samráðsnefnd félaganna og ríkisstjórnarinnar að þeir telji eðlilegt að sama efnisregla gildi um ellilífeyrisþega og örorkulífeyrisþega. Að því er varðar liðinn tíma er lagt til að greitt verði í samræmi við reglur frumvarpsins frá 1. janúar sl.

Með frumvarpi þessu er lagt til að bætt verði inn í lög um almannatryggingar sérreglu sem ætlað er að tryggja að ellilífeyrisþegi hafi sjálfur að minnsta kosti ákveðnar lágmarkstekjur án tillits til tekna maka. Í samræmi við þau sjónarmið sem lágu að baki lögum nr. 3/2001 er lagt til að sú tekjutrygging verði 300.000 kr. á ári, eða 25.000 kr. á mánuði og mundi hún þá tryggja að ellilífeyrisþegi sem á maka sem ekki fær lífeyri hafi að lágmarki 43.424 kr. á mánuði að ellilífeyri meðtöldum, í stað 18.424 kr. samkvæmt gildandi reglum, en þegar um er að ræða ellilífeyrisþega sem nýtur hjónalífeyris er samsvarandi fjárhæð 31.582 kr. í stað 16.582 kr. samkvæmt gildandi reglum. Í frumvarpinu er lagt til að $\frac{2}{3}$ hlutar tekna ellilífeyrisþegans skuli hafa áhrif á sérregluna. Þannig nýtur ellilífeyrisþegi sem á maka sem ekki fær lífeyri þessarar sérreglu þegar eigin tekjur hans eru allt að 450.000 kr. á ári, en þá eru heildartekjur hans, að ellilífeyri meðtöldum, að lágmarki 671.088 kr. án tillits til tekna maka, en heildartekjur ellilífeyrisþega sem nýtur hjónalífeyris eru þá að lágmarki 648.984 kr.

Athugasemdir við einstakar greinar frumvarpsins.

Um 1. gr.

Í a-lið greinarinnar er lagt til að við 2. mgr. 17. gr. laganna bætist nýr málslíður með sérreglu sem tryggi ákveðinn lágmarksrétt til handa ellilífeyrisþega sem er í hjúskap og maki hans er ekki ellilífeyrisþegi. Í reglunni felst að samanlögð eigin tekjuöflun ellilífeyrisþega

og tekjutrygging hans geti aldrei þrátt fyrir sameiginlegt frítekjumark hjóna numið lægri fjárhæð en 300.000 kr. á ári eða 25.000 kr. á mánuði. Af þessu leiðir að enginn ellilífeyrisþegi fær vegna tekna maka lægri lífeyri en sem nemur 43.424 kr. á mánuði þegar lágmark tekjutryggingar að viðbættum eigin tekjum hefur verið lagt við ellilífeyri skv. 11. gr. laganna. Í ákvæðinu er gert ráð fyrir að $\frac{2}{3}$ tekna ellilífeyrisþegans hafi áhrif á fjárhæð sérreglunnar. Þannig mun sérreglan verða til þess að auka tekjur ellilífeyrisþega sem er með allt að 450.000 kr. í árstekjur í tilvikum þar sem tekjutrygging hans er skert samkvæmt gildandi reglum vegna tekna maka hans.

Í b- og c-lið greinarinnar er lagt til að sömu breytingar verði gerðar á 3. og 7. mgr. 17. gr., en þau ákvæði fjalla einnig um tekjutryggingu til ellilífeyrisþega í hjúskap.

Um 2. gr.

Til að unnt sé að undirbúa gildistöku laganna er lagt til að þau öðlist gildi 1. apríl 2001.

Um ákvæði til bráðabirgða I.

Í ákvæðinu er lagt til að regla skv. 1. gr. frumvarpsins gildi um greiðslur allt frá 1. janúar 2001 og að á þær fjárhæðir skuli greiða 5,5% ársvexti. Er það í samræmi við lög nr. 3/2001 sem fyrr hefur verið getið.

Um ákvæði til bráðabirgða II og III.

Ákvæði þessi eru efnislega samhljóða bráðabirgðaákvæðum III og IV í lögum nr. 3/2001 og kveða á um skyldu Tryggingastofnunar ríkisins til að hafa frumkvæði að því að greiða ellilífeyrisþegum samkvæmt bráðabirgðaákvæði I og rétt ellilífeyrisþega, sem af einhverjum ástæðum hefur ekki sótt um tekjutryggingu, til að leggja inn umsókn og fá hana meðhöndlaða í samræmi við reglur frumvarpsins.

Fylgiskjal I.

*Fjármálaráðuneyti,
fjárlagaskrifstofa:*

Umsögn um frumvarp til laga um breyting á lögum um almannatryggingar, nr. 117 20. desember 1993, með síðari breytingum.

Áætlað er að kostnaðarauki af frumvarpinu nemi um 140 m.kr. árlega. Er sú áætlun samkvæmt útreikningum sem Þjóðhagsstofnun hefur gert, en stofnunin áætlar að ákvæðið nái til um 1.100–1.200 ellilífeyrisþega. Til viðbótar gæti einhver fjöldi ellilífeyrisþega sem ekki nýtur tekjutryggingar átt rétt á greiðslu verði frumvarpið að lögum.

Fylgiskjal II.*Þjóðhagsstofnun:*

Dæmi um breytingu tekjutryggingar ellilífeyrisþega í hjúskap.
Miðað við 25 þús. kr. tryggingu á mánuði og skerðingu um ⅓.
 (7. mars 2001.)

Tekjur, þús. kr. á mánuði			Tekjutrygging kr. á mánuði		Breyting tekjutryggingar	
Lífeyrisþegi	Maki	Samtals	Í dag	Verður	Krónur á mánuði	% af heimilis-tekjum
0	100	100	29.321	29.321	0	0,0%
0	150	150	18.071	25.000	6.929	4,6%
0	200	200	6.821	25.000	18.179	9,1%
0	250	250	0	25.000	25.000	10,0%
0	400	400	0	25.000	25.000	6,3%

Tekjur, þús. kr. á mánuði			Tekjutrygging kr. á mánuði		Breyting tekjutryggingar	
Lífeyrisþegi	Maki	Samtals	Í dag	Verður	Krónur á mánuði	% af heimilis-tekjum
0	150	150	18.071	25.000	6.929	4,6%
5	150	155	16.946	21.667	4.721	3,0%
10	150	160	15.821	18.333	2.512	1,6%
15	150	165	14.696	15.000	304	0,2%
20	150	170	13.571	13.571	0	0,0%
25	150	175	12.446	12.446	0	0,0%
30	150	180	11.321	11.321	0	0,0%

Tekjur, þús. kr. á mánuði			Tekjutrygging kr. á mánuði		Breyting tekjutryggingar	
Lífeyrisþegi	Maki	Samtals	Í dag	Verður	Krónur á mánuði	% af heimilis-tekjum
0	200	200	6.821	25.000	18.179	9,1%
5	200	205	5.696	21.667	15.971	7,8%
10	200	210	4.571	18.333	13.762	6,6%
15	200	215	3.446	15.000	11.554	5,4%
20	200	220	2.321	11.667	9.346	4,2%
25	200	225	1.196	8.333	7.137	3,2%
30	200	230	71	5.000	4.929	2,1%

Tekjur, þús. kr. á mánuði			Tekjutrygging kr. á mánuði		Breyting tekjutryggingar	
Lífeyrisþegi	Maki	Samtals	Í dag	Verður	Krónur á mánuði	% af heimilis- tekjum
0	250	250	0	25.000	25.000	10,0%
5	250	255	0	21.667	21.667	8,5%
10	250	260	0	18.333	18.333	7,1%
15	250	265	0	15.000	15.000	5,7%
20	250	270	0	11.667	11.667	4,3%
25	250	275	0	8.333	8.333	3,0%
30	250	280	0	5.000	5.000	1,8%
35	250	285	0	1.667	1.667	0,6%
40	250	290	0	0	0	0,0%

Tekjur, þús. kr. á mánuði			Tekjutrygging kr. á mánuði		Breyting tekjutryggingar	
Lífeyrisþegi	Maki	Samtals	Í dag	Verður	Krónur á mánuði	% af heimilis- tekjum
0	400	400	0	25.000	25.000	6,3%
5	400	405	0	21.667	21.667	5,3%
10	400	410	0	18.333	18.333	4,5%
15	400	415	0	15.000	15.000	3,6%
20	400	420	0	11.667	11.667	2,8%
25	400	425	0	8.333	8.333	2,0%
30	400	430	0	5.000	5.000	1,2%
35	400	435	0	1.667	1.667	0,4%
40	400	440	0	0	0	0,0%